

...İsmayıl Mirzə taxta əyləşdi. Böyük Ağqoyunlu səltənətinin şahı Uzun Həsənin taxtında əyləşməsi ilə sanki çiynlərinə göy çökdü. Səmanın ağırlığı altında sıxıldı. Amma bu, bir an çəkdi. Dərindən nəfəs aldı, fərhəla ona baxan əmirlərini bir-bir nəzərdən keçirdi. Qara Piri bəy Qacar onların arasında yox idi, çünki o, bir neçə ay əvvəl Əlvənd Mirzə ilə qarşılaşmada həlak olmuşdu. İsmayıl Mirzənin ürəyi sıxıldı. Atasının ən sədaqətli əmirinin bu gün burada olmaması onun qəlbini göynədirdi. Əgər Əlvənd Mirzənin taxtgirliyi olmasaydı heç Qara Piri bəy Qacar da döyüşdə öldürülməzdi.

İsmayıl Mirzə taxta əyləşmişdi. Heç indiyə qədər belə hisslər keçirməmişdi ki, taxt-taca sahib olasan və onun ağırlığını bundan sonra duyasan. Düşüncələr onu, deyəsən, bu aləmdən qoparmağa çalışır xəyalını müxtəlif tərəflərə çəkirdi: «Taxta əyləşmək bəlkə də bəxt işidir, bir bacarıqsız bəlkə heç ağılı da yerində olmayacaq bir kimsə də taxt-tac sahibi ola bilər. Əsas odur ki, taxt-taca sahib olandan sonra onu qoruya biləsən. Bəli, taxt-tacı qorumaq şəxsin ancaq özünün ağılı və bacarığı sayəsində mümkün ola bilər». İsmayıl Mirzənin xəyalından keçənlər buraya qədərki həyatını gözlərinin önündə canlandırırdı. Əslində, onun xəyalının belə cövlan etməsi və bir qədər də kədər qarışıq hisslər keçirməsi Qara Piri bəy Qacarın indi bu sevinən əmirlərin arasında olmaması ilə bağlı idi... İsmayıl Mirzənin Təbriz taxt-tacına gələndə qədər ki yolu çox qanlı-qadali səfərlərdən keçmişdi. Şirvanda Güllüstan qalasını neçə ay mühasirədə saxladı. Amma xəbər gəldi ki, Əlvənd Mirzə çox böyük qoşun dəstəsi hazırlayıb və özünü də babası Uzun Həsənin varisi elan edib. Xəbərləri yoxlayıb doğruluğuna əmin olandan sonra İsmayıl Mirzə ağıllı əmirlərinin hamısını yanına çağırdı. Hüseyn Lələ bəy, Məhəmməd bəy Ustach, Əbdü bəy Şamlı, Abdal bəy Dədə, Xadim bəy Xulafa və əlbəttə ki, Qara Piri bəy Qacar... Ciddi məsələlərin müzakirəsini İsmayıl Mirzə əsasən bu əmirlərin iştirakı ilə aparardı. Həm də müzakirə vaxtı Hüseyn Lələ bəy onun sağ böyründə olardı, amma qabaq-qənşər tərəfdə Qara Piri bəy Qacar olardı. O da üzünü belə Qara Piri bəy Qacara tutdu:

Hüseynbala MİRƏLƏMOV

likdən nizə onun sol böyründən cüzi xə-tər verərək keçmişdi. Bütün bunları İsmayıl Mirzə də, digər əmirlər də yaxşı bilirdi. Həm də Qara Piri bəy Qacarın yaşı digər əmirlərə nisbətən daha çox idi. O, 70-i haqlamaqda idi. İri, saqqalı görkəmi vardı. Saçı-saqqalı da ağarmışdı, amma hələ də qolu kirdardan düşməmişdi. Atın üstünə bir yeniyetmə cəldliyi ilə sıçırırdı.

- Canımız fəda olsun, mürşidimizin əziz övladına. Heç özümü demirəm. Burada olan əmirlərin heç birisi sənin yolunda vuruşmaqdan çəkinməz. Qanımız bu yolda halaldır. Madam ki, belə məsləhətdir, onda biz də hazır.

Qara Piri bəy Qacar sözünü bitirən kimi Məhəmməd bəy Ustach dilləndi:

- Belə başa düşmək olar ki, Güllüstan qalasının etəklərində vaxt keçirmək həqiqətən fənadır. - Digər əmirlər də Məhəmməd bəy Ustachın sözündən sonra İsmayıl Mirzə ilə razı olduqlarını bəyan

İsmayıl Mirzə razılaşmaq istəmirdi. Qara Piri bəy Qacarın yaşını nəzərə alıb onu yanında saxlamaq istəyirdi. Amma Qara Piri bəy Qacar təkid elədi:

- Mənim Əlvənd Mirzə ilə köhnə haqq-hesabım var. Bir vaxt onun nizəsi mənim yanından keçib. İndi onu özüm qarşılayacağam.

Bu təkidlərdən sonra İsmayıl Mirzə razılaşmalı oldu. Daha cavan bir sərkərdəni ona köməkçi verdi. Bu, halvaçı oğlu İlyas idi.

Əlvənd Mirzə orduda keçmiş döyüşləri ilə şöhrət qazanmış Osman bəyi meydana göndərmişdi. Osman bəy öz dəstəsini iki hissəyə ayırmışdı. Birinə oğlu Məhəmməd bəy başçılıq edəcəkdi. Məhəmməd bəy fəndgirliyi ilə şöhrət tapmış atası Osman bəyden çox şey öyrənmişdi. O qoşunlarını geriye çəkib İlyas bəyə arxadan hücum etməyi qərara aldı. Amma halvaçı oğlu onun istəyini vaxtında başa

Əlvənd Mirzə Qızılbaş qoşununa qalib gələ bilməyəcəyini görüb geri çəkildi. Bununla da İsmayıl Mirzənin Təbrizə yolu açıldı. Əlvənd Mirzə geri çəkilsə də, sakitləşmək bilmirdi. Zülqədər xanla müqavilə bağlayıb, yenidən qüvvələrini cəmləşdirməyə başladı. O, İsmayıl Mirzəyə hər vaxtlə qalib gəlmək, onu məhv etmək planından əl çəkmirdi. Amma döyüşə girməyə də hələlik cəsarət eləmir. Ona görə də İsmayıl Mirzəyə məktub yazdı: «...Nə üçün biz sənə kömək etməyə və baxmayaraq ki, sənin etdiyin bu hərəkət qohumluq hərəkəti deyil. Qohumluq əlaqələrinə görə biz səninlə müharibə etmək istəmirik. Fərrux Yasar şahı qəddarlıqla qətl etdin və Şirvan vilayətini qəsb etdiyin üçün biz də Ərdəbil vilayətini sənə bağışladıq. Başqa vilayətlər çoxdur və hansı tərəfə istəsəniz gedə bilərsiniz. Əgər sizin işlərinizə ziyan yetmə xəbər edin, köməyinizə yollanaq. Bu sözləri bizim zəifliyimiz və güzslüzlüyümüz hesab etməyin. Mən sülhü müharibədən daha yaxşı bilirəm. Əgər sizin qürurunuz sülh yolunu tutmağa imkan verməsə, sizin istəyinizcə olsun. Biz də 20 min nəfəri hazırlamışıq. Allah-Təala tərəfindən nə gəlsə razı olarıq və şükür edirik».

İsmayıl Mirzə Əlvənd Mirzənin məktubunu oxudu. Əmirlərin iştirakı ilə məktub müzakirə də edildi. Nəinki əmirlər, elə İsmayıl Mirzənin özü də Əlvənd Mirzənin keçirdiyi təlaş, onun yazdığı məktubundan yaxşıca anlayırdı. Heç Əlvənd Mirzəyə cavabı gecikdirmədi də. O da özünü Ağqoyunlu sultanı adlandıran Əlvənd Mirzəyə çox aydın bir cavab göndərdi: «Uzun Həsənin övladlarından Şeyx Səfi övladlarına səbəbsiz yerə çoxlu ədəbsizlik, hörmətsizlik və mürtəvəzilik yetmişdir. Bununla belə yetişmiş bütün bu əziyyətlərə baxmayaraq biz atamızın və onun atasının qanından keçdik. Mənim səltənət və padşahlıq iddiam yoxdur. İstəyirəm ki, Həzrət Məsumin əcdadlarının

ÇALDIRANA GEDƏN YOL

(Əvvəli ötən sayımızda)

- Siz təkid edirsiniz ki, Güllüstan qalasını almamış geri çəkilməyək. Bu sıldırım qayaların başında qərar tutmuşlara həmlə etmək mümkün deyil. İndi bu dağın ətəyində nə qədər vaxt itirəcəyik. O yandan Əlvənd Mirzə qüvvə toplayır, yəqin ki, bizim Təbrizə gedən yolumuzu kəsmək planları hazırlayır.

Əmirlərdən heç birisi dillənmədi. Yəni Qara Piri bəy Qacar boğazını arıtlayıb sözə başladı:

- Canımız sənə fəda olsun. Sənin atan və baban bu yerlər uğrunda döyüşlərdə həlak olub. İndi biz buradan geri çəkilsək, Əlvənd Mirzə bunu məğlubiyyət hesab edəcək və bir az da fərhələncək. Digər əyalətləri də üstümüze qaldırmağa cəhd edəcək.

İsmayıl Mirzə Qara Piri bəy Qacara çox böyük ehtiram göstərirdi. Çox vaxt onun sözünü kəsməz, məsləhətlərini qəbul edərdi. Amma indi Qara Piri bəy Qacarın belə deməsi və digər əmirlərin də susmaqları ilə onunla razı olduqlarını görəndə gənc qəlbə cüzi gəldi. Oturduğu hündür daşın üstündən ayağa qalxdı. Düz Qara Piri bəy Qacarın yanına gəldi.

- Siz istəyirsiniz ki, bu Güllüstan qalasını ala, amma əvəzində bütün Azərbaycanı əldən verək getsin, - İsmayıl Mirzə əmirlərinin dinmədiyini görüb səsinə bir az da qaldırdı. Bu dəfə hamını bir-bir nəzərdən keçirib, sual elədi; - Bəlkə Əlvənd Mirzə ilə qarşılaşmaqdan qorxursunuz?

Qara Piri bəy Qacar çox döyüşlərdə olmuşdu. Çox ölümlərlə üz-üzə gəlmişdi. Hətta bir dəfə sinəsini İsmayıl Mirzənin atası Şeyx Heydərin köksünə tuşlanmış nizənin də qabağına vermişdi. Xoşbəxt-

romandan səhifələr

etdilər. Şirvanda asayışı qorumaq üçün müəyyən qədər qüvvələri saxlayıb, üzü Kürə tərəf hərəkət etdilər. Qoşun Kürü keçəndən sonra çaparlar xəbər gətirdilər ki, Əlvənd Mirzə Naxçıvana yetməkdədir. Özü də can atır ki, İsmayıl Mirzə ilə elə Kür qabağında qarşılaşsın, amma onun xəbəri yox idi ki, İsmayıl Mirzənin qoşunları Kürü adlayıb, artıq Naxçıvana doğru hərəkət etməkdədir.

Əlvənd Mirzə 30 minlik qoşun cəmləmişdi. O, bu qüvvə ilə İsmayıl Mirzəni tamam məhv etmək, onun Qızılbaş qoşununu sonuncu nəfərinədək qılıncdan keçirmək niyyətində idi. Yazın axırları olsa da Naxçıvanda hava çox isti idi. Artıq qoşunların qarşılaşması üçün çox az vaxt və məsafə qalmışdı. Əlvənd Mirzə 10 min nəfərlik bir dəstəni ayıraraq İsmayıl Mirzənin üzərinə göndərdi. İstəyirdi ki, bütün qoşunu döyüşə cəlb eləməsin. Üstəlik də həmin 10 min nəfərlik ordu İsmayıl Mirzənin bütün ordusundan sayca üstün idi.

Naxçıvan ətrafında İsmayıl Mirzə yenə müşavirə çağırdı. O, artıq Əlvənd Mirzənin planını bilirdi. Məhəmməd bəy Ustachın və Xadim bəy Xulafanın məsləhəti ilə o da çevik bir dəstəni ayıraraq Əlvənd Mirzənin döyüşə girməyə hazırlaşan qoşunlarının qabağına göndərməyə hazırlaşdırdı.

İsmayıl Mirzə yenə üzünü əmirlərə tutdu: - Bu dəstəyə kim başçılıq edəcək?

Birinci Qara Piri bəy Qacar dilləndi:

- Əgər gözüümüzün nuru izn versə, bu dəstəyə mən özüm başçılıq edərəm.

düşdü və Məhəmməd bəyi qarşılamağa hazır oldu. Bu tərəfdən də Qara Piri bəy Qacar vaxtı itirmədən birbaşa Osman bəyin düşərgəsinə hücum çəkdi.

Qara Piri bəy Qacar döyüş ustası idi. Onun ən ağır döyüşlərdə sürətli manevr etməyi, döyüşün ağırlıq mərkəzini tez-tez dəyişməyi həmişə düşməni çaş-baş salırdı. Bu dəfə də belə oldu. Osman bəy Qara Piri bəy Qacarı gözləyirdi. Qəflətən Qara Piri bəy Qacar istiqaməti dəyişdi, ox məsafəsindən yayınıb Osman bəyi iki yandan həmləyə götürdü. O yandan halvaçı oğlu Məhəmmədin 3 minlik dəstəsini pəron-pəron saldı. 2 min nəfərlik Ağqoyunlu döyüşçüsü həlak oldu. Məhəmməd bəyi isə qətlə yetirmək məqamına az qalmış Məhəmməd bəy yaxın adamları ilə qaçıb aradan çıxdı. İlyas bəy onu təqib etmək istəyirdi, bu biri tərəfdən Osman bəyin qoşunu Qara Piri bəy Qacarın qoşununa müqavimət göstərirdi. Ona görə də İlyas bəy Qara Piri bəyə kömək etmək üçün dəstəni geri çevirdi. Bu vaxt yaranmış ani qarışıqlıqdan istifadə edən Məhəmməd bəy Qara Piri bəy Qacarı yaraladı.

Qara Piri bəy Qacar kimi bir sərkərdənin yaralanma xəbəri Qızılbaş qoşununda pərxəşliq salacaqdı. Amma yaxında olan halvaçı oğlunun nərəsi bu təhlükəni aradan qaldırdı. Qara Piri bəy Qacarın özünü təhlükəsiz bir tərəfə çəkdi. Halvaçı oğlunun cəsarətli hücumu ilə Osman bəy məğlub oldu və özü də əsir alındı. Bu döyüşdə ümumən 5 min Ağqoyunlu əsgəri həlak oldu. Qızılbaşlar da xeyli itki verdilər.

dinini yayım və nə qədər ki, bədənimdə can vardır Allah, onun rəsulu və müqəddəs din yolunda qılınc çalacağam, ta ki, haqq öz yolunu tutsun. Doğru sədaqət və etiqadla Həzrət İmamın etəklərinə əl uzatmaqla dildə «Əliyə Vəli-ullah» kəlməsi səsləndirib hər iki dünyanın səadətinə kəsb etməklə padşahlar arasında səadət məkanına yol tapasan. (Bundan sonra) hər vilayəti fəth etsəm sənin adına sikkə vurulacaq, adına xütbə oxunacaq və səni böyük qardaşım hesab edəcəyəm. Əgər bunun səadətsizliyini anlamasan, onda istəyincə olsun, meydana gəl ki, günahsız qardaşımın qanını səndən alacam. Sonrasını özün bilərsən. Hansına razısansa bizə məlum et. Vəssalam».

Bütün bunlar artıq olub keçmiş və İsmayıl Mirzə gəlib Təbriz taxtına əyləşmişdi. Və bu olub keçənlər də Qara Piri bəy Qacarın təntənədə olmaması ilə bağlı onun yaddaşında canlanırdı. Qeyri-ixtiyari səsləndi:

- Görək Tozqoparan da bizimlə birlikdə bu məclisdə iştirak edəydi.

Əmirlər yaxşı bilirdilər ki, "Tozqoparan" deyəndə, İsmayıl Mirzə Qara Piri bəy Qacarı nəzərdə tutur. Bəli, döyüşdə çevik hərəkətinə görə ona Tozqoparan adı verilmişdi. İndi İsmayıl Mirzənin bir təskinliyi vardı ki, Tozqoparan onun babasının məqbərəsində dəfn olunmuşdu.

Təbriz məscidlərindən xütbə səsləri göyə ucalırdı. İsmayıl Mirzə şah elan olunmuşdu. Hamı şiə təriqəti ilə ibadətə çağırılırdı.

Hüseyn Lələ bəy yuxarı baxdı. Göy üzündə bulud yox idi. Təbriz sevinc içərisində idi.

(Davamı var)